

Tarvitseeko Suomi sananvapauskomission?

Joy Hyvärinen

Elokuu 2022

Oskar Öflunds Stiftelse sr:n myöntämä apuraha mahdollisti tämän raportin.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0 Kansainvälinen-lisensillä. Tarkastele lisenssiä osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fi>

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Tausta	1
2.1	Oikeus sananvapauteen	1
2.2	Lehdistönvapaus, taiteen sananvapaus ja akateeminen sananvapaus.....	2
2.3	Internetin sananvapaus.....	2
2.4	Usein unohdetut ryhmät	3
2.5	Haasteita ja kansallisen keskustelukulttuurin kriisi.....	3
3	Tanskan sananvapauskomissio.....	4
4	Norjan sananvapauskomissio	7
5	Sananvapauskomission toimeksianto ja resurssit	9
6	Sananvapauskomission jäsenyys	10
7	Sananvapauskomission työmenetelmät: eri näkemyksiä	11
8	Vaihtoehtoja	11
9	Esimerkkejä riskeistä ja hallintatoimenpiteistä	13
10	Johtopäätökset	14
	Lähteitä ja lisätietoja	15

1 Johdanto

Viime vuosina monet ovat ilmaisseet huolensa yhteiskunnallisen keskustelun negatiivisesta sävystä, vihapuheesta ja häirinnästä, jonka seurauksena monet eivät halua ilmaista mielipiteitään, erityisesti julkisissa keskusteluissa.¹

Keskusteluissa ristiriitaiset tulkinnat sananvapauden rajoista ovat usein esillä. Yhteiskunnan kehittyessä myös sananvapauden rajat muuttuvat jatkuvasti. Ilmaisua, jota käytettiin yleisesti kolmekymmentä vuotta sitten, voidaan nykyään pitää sopimattomana. Siksi on tärkeää käydä jatkuvaa yhteiskunnallista keskustelua sananvapauden rajoista.

Tämä on kuitenkin vaikeaa nykytilanteessa, jossa monet välttävät osallistumista yhteiskunnallisiin keskusteluihin negatiivisen ilmapiirin vuoksi.

Sekä Tanska että Norja ovat asettaneet sananvapauskomissiot arvioimaan sananvapauden tilaa, yhteiskunnallisia edellytyksiä ja haasteita. Tanskan komission raportti julkaistiin huhtikuussa 2020, Norjan komission raportti elokuussa 2022.

Suomalainen sananvapauskomissio voisi mahdollisesti auttaa selventämään sananvapauden rajoja ja parantamaan julkista keskustelukulttuuria, mutta onnistuminen riippuisi monesta tekijästä. Olisi myös riskejä.

Termillä sananvapauskomissio ei ole yleistä määritelmää. Esimerkiksi hallituksen asettamaa komissiota, viranomaisen nimeämää työryhmää tai riippumatonta asiantuntijaryhmää voisi kutsua sananvapauskomissioksi.

Tämän analyysin lähtökohtana on Tanskan ja Norjan sananvapauskomissioiden mallit, mutta raportti myös harkitsee muita mahdollisia vaihtoehtoja. Raportti käsittelee muun muassa sananvapauskomission toimeksiantoa (mandaattia), koostumusta ja työmenetelmiä, sekä sananvapauskomission asettamiseen liittyviä riskejä.

2 Tausta

2.1 Oikeus sananvapauteen

Jokaisella on sananvapaus, johon sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä (perustuslaki 12 §).

Sananvapaus ei kuitenkaan ole rajoittamaton. Suomessa sananvapautta rajoittavat esimerkiksi rikoslain pykälät kunnianloukkauksesta, kiihottamisesta kansanryhmää vastaan ja julkisesta kehottamisesta rikokseen. Muut perusoikeudet, kuten yhdenvertaisuus, pitää myös huomioida.

Monet kansainväliset ja alueelliset sopimukset käsittelevät sananvapautta, esimerkiksi YK:n Kansalaisyhteiskunnan ja poliittisten oikeuksien kansainvälinen yleissopimus.

---

¹ Marjo Suvanto, Hyvin sanottu – Bra sagt-hanke kutsuu parantamaan suomalaista keskustelukulttuuria <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/11/16/hyvin-sanottu-bra-sagt-hanke-kutsuu-parantamaan-suomalaista> (haettu 2.8.2022).

Euroopan ihmisoikeussopimus on yksi tärkeimmistä sopimuksista. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin valvoo, että sopimusvaltiot noudattavat ihmisoikeussopimusta.

Ihmisoikeussopimuksen mukaan jokaisella on sananvapaus, joka:

”... sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta.” (10 artikla)

Ihmisoikeustuomioistuin on linjannut tunnetussa *Handyside*-tapauksessa, että sananvapaus ei suojaa vain myönteisinä, harmittomina tai yhdentekevinä pidettyjä tietoja, mutta suojaa myös loukkaavia, järkyttäviä ja häiritseviä tietoja.²

Tämä on tärkeä lähtökohta, mutta ihmisoikeussopimus myös sallii sananvapauden rajoittamisen. Ollakseen hyväksyttäviä, ihmisoikeussopimuksen mukaan rajoitusten pitää perustua lakiin ja niiden pitää olla:

”... välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.” (10 artikla)

2.2 Lehdistönvapaus, taiteen sananvapaus ja akateeminen sananvapaus

Lehdistönvapaus on olennainen osa sananvapautta ja tärkeä osa demokraattista yhteiskuntaa. Vahva ja riippumaton lehdistö varmistaa, että kansalaiset saavat luotettavia tietoja. Suomi on yleensä yksi maailman johtavista maista kansainvälisissä lehdistönvapausvertailuissa, mutta häirintä, joka kohdistuu toimittajiin, on vakava ongelma.

Taiteellinen ilmaisu liikkuu usein sananvapauden raja-alueilla. Taide voi provosoida ja koetella yhteiskunnan asettamia rajoja. Tästä voi seurata monimutkaisia tilanteita, joissa taiteen sananvapaus ja toiset oikeudet ovat ristiriidassa – esimerkiksi näyttely, johon kuuluu teos, jota vähemmistöryhmä pitää loukkaavana.

Tieteeseen ja tutkimukseen kuuluu keskustelua, arvostelua ja erimielisyyksiä. On tärkeää, että yliopistoissa ja korkeakouluissa voidaan keskustella vapaasti ja tuottaa uutta tutkittua tietoa. Kovakin kritiikki on hyväksyttävää, jos se on asiallista, mutta tutkijoihin kohdistuva häirintä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, on vakava ongelma Suomessa.

2.3 Internetin sananvapaus

Internetin kehitys on luonut uusia mahdollisuuksia, mutta myös haasteita sananvapaudelle. Internet on antanut monelle ihmiselle mahdollisuuden ilmaista itseään, saada tietoja, oppia, luoda ystävyysuhteita ja vaikuttaa yhteiskunnassa.

---

² *Handyside v. Yhdistynyt kuningaskunta* 1976 [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-57499%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-57499%22]) (haettu 23.8.2022).

Toisaalta valheet, rikollinen aineisto ja väärä tieto voivat levitä salamannopeasti verkossa. Verkossa kuka tahansa voi saavuttaa suuren yleisön ja esimerkiksi levittää väärää ja haitallista terveyteen liittyvää tietoa.

Monikansallisten jättiyritysten omistamat suuret verkkopalvelut hallitsevat internetiä ja sosiaalista mediaa. Palveluiden säännöt ja käyttöehdot määrittelevät sananvapauden rajat. Säännöt ja käyttöehdot voivat esimerkiksi kieltää ilmaisun, jonka Suomen laki sallii.

Toinen suuri ongelma on, että jättiyritykset eivät sovelle omia sääntöjään ja ehtojaan tehokkaasti tai johdonmukaisesti. Moderointipäätökset – esimerkiksi päätös poistaa käyttäjän jakama sisältö – ovat usein virheellisiä.

Voidakseen käsitellä valtavaa määrää sisältöä, jonka käyttäjät lataavat verkkoon, palvelut käyttävät automatisoituja menetelmiä. Algoritmit tekevät ylivoimaisesti suurimman osan moderointipäätöksistä ja ne tekevät hyvin usein virheitä. Esimerkiksi vihamieliset viestit, jotka eivät ole sallittuja, voivat jäädä huomaamatta. Artikkelit rasismista voi tulla poistetuksi rasistisena sisällönä.

Tilannetta vaikeuttaa, että verkkopalveluissa käyttäjien mahdollisuudet valittaa virheellisistä moderointipäätöksistä ja saada ne korjatuiksi ovat usein rajoitettuja tai valitusmenetelmät eivät toimi.

2.4 Usein unohdetut ryhmät

Julkisissa keskusteluissa sananvapaus on usein esillä, kun kyseessä on huomiota herättävä tapaus tai provosoiva mielipiteenilmaisu, josta media kiinnostuu. Tietyt ryhmät saavat hyvin vähän huomiota julkisissa keskusteluissa, kun on kyse sananvapaudesta, esimerkiksi vammaiset henkilöt, lapset ja ikäihmiset.

Näihin ryhmiin kuuluvat henkilöt voivat kohdata suuria vaikeuksia, kun he pyrkivät toteuttamaan oikeuttaan sananvapauteen ja siihen kuuluvaa oikeutta vastaanottaa tietoja. Esimerkiksi vammaisen henkilö voi tarvita tulkkausta, lapsi voi tarvita apua tulla kuulluksi, ja ikäihminen voi tarvita apua tiedon saavutettavuuden kanssa.

Ilman sananvapautta ei voi olla aktiivinen osallistuja yhteiskunnassa. Demokraattisessa yhteiskunnassa pitäisi olla tärkeätä, että ryhmät, joilla on suurempia vaikeuksia toteuttaa oikeuttaan sananvapauteen kuin muut, saavat mahdollisuuksia tulla kuuluiksi julkisissa keskusteluissa sananvapaudesta.³

2.5 Haasteita ja kansallisen keskustelukulttuurin kriisi

Vihapuhe on yksi haasteista. ”Vihapuhe” on usein käytetty termi, mutta se voi tarkoittaa eri asioita eri ihmisille. Vihapuhe ei välttämättä aina ole rikos ja käsitettä ei ole määritelty Suomen laissa. Laki ei myöskään määrittele käsitettä ”viharikos”, mutta rangaistuksen koventamisperusteisiin kuuluu rikoksen tekeminen esimerkiksi etniseen alkuperään, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvasta vaikuttimesta (rikoslaki 6 luku 5 §).

Toimenpiteet, joilla pyritään torjumaan vihapuhetta voivat rajoittaa sananvapautta merkittävästi. Tämän vuoksi on tärkeää, että toimenpiteet noudattavat kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja.

---

³ Joy Hyvärinen, Sananvapaus, rajat ja unohdetut ryhmät <https://www.suomenpen.fi/joy-hyvarinen-sananvapaus-rajat-ja-unohdetut-ryhmat/> (haettu 4.8.2022).

Maalittaminen voi kohdistua keneen tahansa. Esimerkiksi poliiseja, syyttäjiä ja muita virkahenkilöitä maalitetaan. Maalittamisesta on kyse, kun joku esimerkiksi yllyttää muita tekemään suuren määrän vihamielisiä postauksia sosiaalisessa mediassa tietystä henkilöstä tai lähettämään henkilölle vihamielisiä sähköposteja.

Maalittaminen usein pyrkii vaientamaan henkilön, esimerkiksi toimittajan, joka on esittänyt mielipiteitä, joita maalittaja ei hyväksy. Maalittaminen on uhka sananvapaudelle ja voi esimerkiksi johtaa itsesensuuriin.

Väärä tieto leviää erityisen nopeasti internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Usein puhutaan disinformaatiosta (tahallisesti levitetystä väärästä tiedosta) ja misinformaatiosta (tahattomasti levitetystä väärästä tiedosta). Molemmat voivat aiheuttaa suuria vahinkoja. Disinformaatio voi esimerkiksi liittyä sodankäyntiin tai pyrkimyksiin vaikuttaa toisen valtion vaaleihin.

”Kannan kasvavaa huolta siitä, miten kohtelemme Suomessa toisiamme. Kyse on toistemme kunnioittamisesta, viime kädessä yhteiskuntarauhan ylläpitämisestä. Ja sen myötä turvallisuudestamme.

Tapamme keskustella on nopeasti muuttunut. Yhä harvemmin kuulee erimielisten hakevan yhteistä näkemystä. Yhä useammin näkee valmiiden jakolinjojen vahvistamista.”

Tasavallan Presidentti Sauli Niinistö
1.1.2020

Disinformaation torjunta on haastavaa ja torjuntatoimenpiteet voivat rajoittaa sananvapautta. Monessa valtiossa disinformaatiota koskevaa lainsäädäntöä väärinkäytetään vaientamaan toimittajia ja ihmisoikeuspuolustajia.

Vihamieliset ilmaisut, häirintä ja väärän tiedon leviäminen ovat osa kansallisen keskustelukulttuurin kriisiä, joka huolettaa monia.⁴ Muun muassa Tasavallan Presidentti Sauli Niinistö on ilmaissut huolensa tilanteesta.⁵

Kansallisen keskustelukulttuurin kriisi vaatii enemmän toimenpiteitä. Mitä kauemmin keskustelukulttuurin tila on huono, sitä vaikeampaa sen muuttaminen on.⁶

3 Tanskan sananvapauskomissio

Tanskan hallitus asetti joulukuussa 2017 sananvapauskomission, jonka tehtävä oli arvioida sananvapauden puitteita ja edellytyksiä tanskalaisessa yhteiskunnassa.

Komission toimeksiantoon kuului harkita sananvapauden oikeudellisia puitteita, mukaan lukien oikeuskäytäntöjä Tanskan tuomioistuimissa ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, sekä harkita, ovatko sananvapauden rajat riittävän tarkasti määriteltyjä.

Komission tehtävään kuului kuvata sananvapauden historiallinen kehitys Tanskassa sekä yhteiskunnalliset edellytykset, jotka ovat olennaisia sananvapaudelle. Komission tuli myös harkita kansainvälisiä trendejä sekä kokemuksia muissa Pohjoismaissa, Saksassa, Ranskassa ja Isossa-Britanniassa.

⁴ Joy Hyvärinen, Sananvapaus: lyhyt opas <https://www.suomenpen.fi/userassets/uploads/2022/04/sananvapaus-lyhyt-opas-2022.pdf> (haettu 3.8.2022).

⁵ Tasavallan Presidentti Sauli Niinistön uudenvuodenpuhe 1.1.2020 <https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-uudenvuodenpuhe-1-1-2020/> (haettu 22.8.2022).

⁶ Joy Hyvärinen, Sananvapauden varjelu vaatii Suomelta tehokkaampia toimia <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000008007444.html> (haettu 2.8.2022).

Tavoite oli luoda perusta poliittiselle keskustelulle sananvapauden kehityksestä Tanskassa. Komission toimeksianto salli yleisten suositusten esittämisen, mutta kielsi konkreettiset ehdotukset uudesta lainsäädännöstä.

Tanskan sananvapauskomissiolla oli 11 jäsentä, muun muassa professoreita, päätoimittaja ja asiantuntijoita ajatushautomoista.⁷ Komission sihteeristönä toimi oikeusministeriö. Komissio kokoontui 18 kertaa ja myös tapasi asiantuntijoita eri aloilta.

Tärkeä osa komission työtä oli **kysely, joka tutki eri väestöryhmien näkemyksiä ja kokemuksia sananvapaudesta**.⁸ Kyselyyn kuului edustava otos 16 – 74 vuotiaita. Tämän lisäksi kysely keskittyi erityisesti 16 – 25 vuotiaisiin, maahanmuuttajiin ja maahanmuuttajien jälkeläisiin kuudesta maasta, joista neljässä enemmistö on muslimeja⁹, sekä poliitikkoihin, julkisissa keskusteluissa aktiivisesti osallistuviin henkilöihin, toimittajiin ja taiteilijoihin.

Kyselyn mukaan sananvapaudella on vahva kannatus Tanskassa, mutta kannatus laskee selvästi, jos ilmaisuilla on seurauksia (esim. jos ilmaisu loukkaa muita tai uhkaa yhteiskunnan yhtenäisyyttä). Kannatus myös vaihtelee riippuen siitä, kuka ilmaisee itseään ja ketä ilmaisu koskee.

Maahanmuuttajat ja heidän jälkeläisensä maista, joissa on muslimienemmistö, arvostavat sananvapautta merkittävästi vähemmän kuin muu väestö. Kysely ei selvittänyt syitä tähän ja komissio totesi, että useat tekijät voivat vaikuttaa tähän asenteeseen.

Komission oli alun perin tarkoitus julkaista loppuraporttinsa 2018, mutta raportti julkaistiin huhtikuussa 2020. Komissiolla oli laaja ja vaativa toimeksianto ja sen työn aikana hallitus myös vaihtui. Raportti, joka on 867 sivua, julkaistiin kahdessa osassa.¹⁰

Komission jäsenet olivat enimmäkseen samaa mieltä, mutta jäsenillä oli eri mielipiteitä joistain suosituksista, esimerkiksi anonymiteettista sosiaalisessa mediassa ja tietyistä lainsäädäntöön liittyvistä suosituksista. Komission raportista näkee, mistä suosituksista jäsenillä oli eri mielipiteitä, ja ketkä kuuluivat enemmistöön tai vähemmistöön.

Loppuraportti käsitteli muun muassa sananvapauden historiallista kehitystä Tanskassa, sananvapauden roolia demokraattisessa kulttuurissa, sananvapauden oikeudellisia puitteita, ilmaisun turvallisuutta (*ytringssikkerhed*), työntekijöiden sananvapautta, lehdistönvapautta, internetin ja sosiaalisen median sananvapautta, disinformaatiota, tiedonsaantia ja tutkimuksen vapautta, sekä lainsäädännön trendiä, johon kuuluu kasvava määrä sananvapauden rajoituksia.

Johtopäätöksissään sananvapauskomissio totesi, että sananvapaudella on hyvät puitteet ja edellytykset Tanskassa, sekä vahva perusta. Tähän vaikuttaa muun muassa väestön digilukutaito, mediatuet, jotka

---

⁷ Ks. Kommisiorium for Ytringsfrihedskommissionen

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2017/kommissorium_for_ytringsfrihedskommissionen_131217.pdf (haettu 7.8.2022).

⁸ Ytringsfrihed i Danmark

<https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/ytringsfrihedsundersogelse.pdf> (haettu 20.8.2022).

⁹ Turkki, Libanon, Pakistan, Somalia, Vietnam ja Sri Lanka.

¹⁰ Osa 1

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/betaenkning_nr._1573_2020_del_1.pdf

Osa 2

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/betaenkning_nr._1573_2020_del_2.pdf (haettu 20.8.2022).

varmistavat, että Tanskassa on hyvä ja monimuotoinen media, ja se, että sananvapaus on vahvasti osa Tanskan kulttuuria ja historiaa.

Sananvapauskomissio kuitenkin varoitti, että on monia haasteita. Komissio totesi, että terrorismi, väkivalta ja uhkaukset, jotka kohdistuvat ihmisiin heidän ilmaisunsa tai vakaumuksensa vuoksi, ovat suurin uhka sananvapaudelle. Esimerkiksi komission jäsen Flemming Rose joutuu elämäänsä henkivartioiden kanssa. Hän oli kulttuuritoimittaja *Jyllands-Posten* sanomalehdessä, joka julkaisi pilakuvia profeetta Muhammedista vuonna 2005.¹¹ Komissio myös ilmaisi huolensa laajalle levinneestä häirinnästä.

Vaikka komission teettämän kyselyn mukaan sananvapautta pidettiin yhtenä tärkeimmistä arvoista Tanskassa, kuten mainittu kannatus laski merkittävästi, jos sananvapauden käytöllä oli seurauksia. Komissio piti huomionarvoisena, että vain vähän yli puolet vastaajista pitivät hyväksyttävänä, että kansalaiset saisivat käyttää sananvapauttaan tavalla, joka voi loukata muita.

Komissio painotti, että on tärkeää saavuttaa laajempi ymmärrys ja hyväksyminen, että sananvapaus ei suojaakaan vain harmittomia tai neutraaleja ilmaisuja, mutta voi myös suojata loukkaavia, järkyttäviä ja häiritseviä ilmaisuja.¹²

Komissio myös piti julkisen keskustelun kovan ja negatiivisen sävyn parantamista tärkeänä. Komissio ei kuitenkaan nähnyt lainsäädäntöä oikeana vastauksena ja suositti muita toimenpiteitä keskustelukulttuurin parantamiseksi.

Komissio ilmaisi huolensa lainsäädännön kehityksestä 2000-luvun alusta. Komission keräämät tiedot näyttivät, että Tanskassa on ainakin 425 sananvapautta rajoittavaa säännöstä, 84:ssä eri laissa. Tanskan lainsäädännössä on myös epäselvyyksiä, jotka koskevat sananvapauden rajoja. Komissio suositti, että lainsäädännössä palattaisiin aikaisempaan lähestymistapaan, joka painotti sananvapauden varjelemista.

Komissio esitti useita suosituksia lainsäädännön mahdollisesta selventämisestä ja muutoksista, esimerkiksi, että julkisuuslain pitäisi painottaa oikeutta tiedonsaantiin enemmän. Komissio suositti, että yliopistojen johdot harkitsisivat miten tutkimusta, tiedonvälitystä ja sananvapautta voidaan vahvistaa. Komissio suositti kampanjoita ja muita aloitteita kansallisen keskustelukulttuurin parantamiseksi. Komissio ei kannattanut disinformaation torjuntaa uudella lainsäädännöllä nykytilanteessa ja korosti, että digitaitojen vahvistaminen on keskeistä.

Tanskan sananvapauskomissio teki suuren ja perusteellisen työn. Kysely, joka tutki eri väestöryhmien näkemyksiä ja kokemuksia sananvapaudesta oli tärkeä osa, joka antoi tietoon perustuvan pohjan komission työlle.

Se että komission jäsenet eivät olleet yksimielisiä kaikista komission suosituksista ei välttämättä ole heikkous. Eri näkemykset tietyistä suosituksista antavat päättäjille enemmän vaihtoehtoja, kun he harkitsevat toimenpiteitä.

Tanskan sananvapauskomission vaikutukset eivät vielä ole selviä. Esimerkiksi jotkut uudet lakiehdotukset eivät näytä huomioineen komission johtopäätöksiä ja suosituksia¹³, mutta esimerkiksi Aarhusin yliopisto on

---

¹¹ Ks. esim. Päivikki Karhula, Muhammed-pilakuvat ja vuosikymmenen kuhu <https://sananvapauteen.fi/artikkeli/669> (haettu 11.8.2022).

¹² Ks. osio 2.1.

¹³ Claes Kirkeby Theilgaard, Ekspert i ytringsfrihed slår alarm over regeringens nye lovforslag: Censuren "vil accelerere voldsomt" <https://indblik.dk/ekspert-i-ytringsfrihed-slaar-alarm-over-regeringens-nye-lovforslag-censuren-vil-accelerere-voldsomt/> (haettu 21.8.2022).

reagoi komission suosituksiin hyväksymällä uuden julkilausuman henkilökunnan ja opiskelijoiden sananvapaudesta.¹⁴

4 Norjan sananvapauskomissio

Norjan hallitus asetti helmikuussa 2020 sananvapauskomission arvioimaan sananvapauden sosiaalisia, teknologisia, oikeudellisia ja taloudellisia puitteita nykypäivän yhteiskunnassa.¹⁵ Norjassa on asetettu sananvapauskomissio aikaisemmin, vuonna 1996, jonka toimeksianto keskittyi sananvapauden perustuslailliseen suojaan.¹⁶

Komissiolla oli 17 jäsentä (alun perin 18, mutta jäsenyydessä oli muutoksia komission työn aikana, mm. jäsen Begard Reza erosi, ks. osio 7). Komissioon kuului muun muassa professoreita, toimittajia, muusikko ja järjestöjen edustajia.

Komission toimeksianto oli yksityiskohtaisempi kuin Tanskan sananvapauskomission. Norjan komission tuli kartoittaa ja koota tietoa sananvapauden tilasta sekä harkita mahdollisesti tarvittavia lisätutkimuksia. Sen tuli arvioida sananvapauden tilaa ja, mahdollisuuksien mukaan, kuvata tulevaisuuden trendejä ja kehityskulkuja. Sen tuli myös kuvata tilannetta muissa maissa, kuten muissa Pohjoismaissa.

Komission tavoite oli luoda perusta laajalle julkiselle keskustelulle sananvapaudesta. Tehtävään kuului kokemusten ja näkemysten kokoaminen eri ryhmittä, esimerkiksi lapsilta ja nuorelta, ikäihmisiltä, sekä etnisiltä, uskonnollisilta, kielellisiltä ja seksuaalisilta vähemmistöiltä.

Tämän pohjalta komission tuli harkita toimenpiteitä avoimen ja tietoon pohjautuvan yhteiskunnallisen keskustelun edistämiseksi, mukaan luettuna toimenpiteitä, jotka:

- edistävät laajaa osallistumista julkiseen keskusteluun. Komission kuului muun muassa harkita eroja loukkaavien ilmaisujen välillä, joita sananvapaus ei suojaa, ja ilmaisujen, joita sananvapaus suojaa, mutta joita voidaan pitää ongelmallisina, koska ne kaventavat haavoittuvien ryhmien mahdollisuuksia ilmaista itseään vapaasti.
- varmistavat hyvin toimivat kanavat tiedonvälitykselle ja yhteiskunnalliselle keskustelulle. Tähän kuului esimerkiksi journalististen medioiden rooli.
- torjuvat manipulaatiota ja luottamuksen heikentymistä julkiseen keskustelutilaan, esimerkiksi disinformaation ja vaikuttamiskampanjoiden seurauksina. Komission tuli harkita toimenpiteitä, jotka vahvistaisivat väestön vastustuskykyä ja mediakriittisiä taitoja.
- estävät laittoman ja haitallisen sisällön leviämisen verkkoalustoilla ja sosiaalisessa mediassa.

---

¹⁴ Declaration: Freedom of expression for Aarhus University staff and students

https://medarbejdere.au.dk/fileadmin/ingen_mappe_valgt/Ytringsfrihed/FINAL_Erklaering_om_ytringsfrihed_godkendt_paa_BM2-2022_UK.pdf (haettu 24.8.2022).

¹⁵ Englanninkielinen versio toimeksiannosta: <https://www.ykom.no/2020/02/14/mandate-for-the-freedom-of-expression-commission/> (haettu 13.8.2022).

¹⁶ Ensimmäisen sananvapauskomission raportti

<https://www.regjeringen.no/contentassets/026a9879891a4972b019ce10f20561fe/no/pdfa/nou199919990027000dddpdfa.pdf> (haettu 21.8.2022).

- varmistavat, että kansalaisilla on turvalliset puitteet ja infrastruktuuri sananvapauden toteutumiseksi. Komission tuli harkita esimerkiksi kysymyksiä, jotka liittyvät anonymiteettiin, lähdesuojaan ja kyberturvallisuuteen.
- varmistavat toimittajien turvallisuuden. Komission tuli muun muassa harkita, jos, ja missä määrin, häirintä voi johtaa itsesensuuriin.
- turvaavat ja edistävät taiteen ilmaisunvapautta.

Opetukseen, sekä tutkimukseen ja kehitykseen liittyvät aiheet eivät kuuluneet Norjan sananvapauskomission toimeksiantoon. Norjan opetusministeriön heinäkuussa 2021 nimeämä komitea teki selvityksen akateemisesta sananvapaudesta, joka julkaistiin maaliskuussa 2022.¹⁷

Norjan sananvapauskomissiolla oli oma sihteeristönsä, joka kuului hallinnollisesti kulttuuriministeriöön. Komission toimeksianto tarkensi, että komissio sai tarvittaessa konsultoida ulkopuolisia asiantuntijoita.

Komissio kokoontui 12 kertaa, yhteensä 25 päivänä, ja toteutti muita kokouksia ja avoimia keskustelutilaisuuksia. Komissio haki palautetta ja näkemyksiä monelta eri sidosryhmältä ja striimasi tapahtumia verkkosivustollaan (www.ykom.no). Komission toiminnan aikana verkkosivustolla oli avoin kutsu antaa tietoja ja palautetta komissiolle.

Komission raportin oli alun perin tarkoitus valmistua maaliskuussa 2022, mutta se julkaistiin elokuussa (15.8). Pääasiallinen syy tähän oli, että sananvapauskomissio halusi huomioida neuvottelut EU:n suuresta digipalvelusäädösehdotuksesta (*Digital Services Act*), joka koskee verkkoalustoja ja käyttäjien oikeuksia. Vaikka Norja ei ole EU:n jäsenmaa, EU:n internetiä ja sosiaalista mediaa koskevalla lainsäädännöllä on suuria vaikutuksia.

Norjan sananvapauskomission loppuraportti liitteineen on yli 350 sivua. Liitteisiin kuuluu muun muassa yhteenveto nuorimmille lukijoille.

Loppuraportti käsittelee muun muassa sananvapauden oikeudellisia puitteita, sananvapauden tilaa Norjassa, osallistumista julkiseen keskusteluun, internetiä sananvapauden infrastruktuurina, väärän tiedon leviämistä, rangaistavia ilmaisuja, oikeutta tiedonsaantiin, lehdistönvapautta, taiteen ilmaisunvapautta ja työntekijöiden sananvapautta.

Komission jäsenet olivat yksimielisiä komission esittämistä suosituksista, vaikka jotkut aiheet olivat vaatineet paljon keskustelua, esimerkiksi suositukset, jotka liittyvät rikoslain vihapuhetta käsittelevään pykälään.¹⁸

Norjan sananvapauskomissio totesi, että sananvapaudella on erittäin hyvät edellytykset Norjassa. Rangaistusten ja kieltojen lisääminen ei ole oikea vastaus julkisen keskustelutilan haasteisiin. Hyvän keskustelukulttuurin edistäminen on yhtä tärkeää kuin sananvapauden oikeudellisen suojan varmistaminen.

Tärkeä osa toimeksiantoa oli olemassa olevan tiedon kartoittaminen ja kokoaminen. Komission mukaan keskustelut vihapuheesta ja häirinnästä voivat antaa vaikutelman, että viha ja häirintä hallitsevat julkisia keskusteluja. Komission kartoittamat tutkimukset eivät antaneet perustaa tällaiselle johtopäätökselle ja komissio varoitti liian negatiivisen kuvan antamisesta julkisten keskusteluiden tilasta.

¹⁷ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-2/id2905589/?ch=1> (haettu 16.8.2022).

¹⁸ Silja Björklund Einarsdóttir, Ytringsfrihetskommisjonen: Vil tillate skjellsord mot politifolk https://www.nrk.no/sorlandet/ytringsfrihetskommisjonen-presenterte-rapport_-vil-ha-eget-rad-for-ytringsfrihet-1.16068212 (haettu 21.8.2022).

Tutkimuksiin liittyen komissio korosti, että metodologinen ja käsitteellinen tarkkuus on tärkeä. Tutkimusten tuloksia oli esimerkiksi vaikea tulkita, koska termien määritelmät eivät olleet samoja. Komissio myös nosti esille, että viestinnässään sekä tutkimusten tilaajien että medioiden pitäisi olla avoimia ja välttää väärän kuvan antamista, esimerkiksi jos viitataan kyselyyn, joka ei ole edustava, koska vain harvat vastasivat siihen.

Komission merkittäviin suosituksiin kuuluu, että hallitus aloittaisi **Norjan perustuslain sananvapautta koskevan pykälän arvioinnin**.¹⁹ Pykälä sisältää kolme keskeistä arvoa: totuuden tavoittelemisen, demokratia ja yksilön oikeus vapaaseen mielipiteenmuodostukseen. Komissio suositti muun muassa, että kahden muun arvon lisäämistä tekstiin tulisi harkita: suvaitsevuuden (toleranssin) ja moniarvoisuuden (pluralismin).

Komissio esitti kiinnostavia huomioita. Komission mukaan sananvapaus vahvistaa ("treenaa") kapasiteettiamme sietää mielipiteiden moninaisuutta, joka on keskeistä demokratiassa. Komissio viittasi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja kiinnitti huomiota aikaisemmin mainittuun *Handyside*-tapaukseen (ks. osio 2.1). Usein lainatun lauseen jälkeen, jonka mukaan sananvapaus suojaa myös loukkaavia, järkyttäviä ja häiritseviä tietoja, ihmisoikeustuomioistuin jatkoi (vapaasti käännettynä): tätä vaativat moniarvoisuus, suvaitsevaisuus ja avarakatseisuus, joita ilman ei ole demokraattista yhteiskuntaa.²⁰

Komissio myös suositti, että Norjaan perustettaisiin pysyvä sananvapausneuvosto (*ytringsfrihetsråd*), riippumattoman säätöön muodossa. Sananvapausneuvoston tehtäviin kuuluisi sananvapauden tilan seuraaminen ja suositusten esittäminen viranomaisille. Sananvapausneuvosto keskittyisi erityisesti verkkoalustojen toimintaan, sekä lapsiin ja nuoriin.

Komission muihin suosituksiin kuului esimerkiksi rikoslain vihamielisiä ja syrjiviä ilmaisuja koskevan säännöksen selventäminen, sekä muutoksia muihin pykäliin, jotka ovat esimerkiksi johtaneet rangaistukseen sen perusteella, että poliisia kutsuttiin muun muassa helvetin idiotiksi (*jævla idiot*) ja kaalimadoksi (*kålorm*).

Komissio esitti suuren määrän suosituksia, yhteensä yli 90. Suuri määrä suosituksia voi mahdollisesti heikentää komission keskeisten suositusten vaikutusta.

Suosituksien määrä voi olla seuraus siitä, että komission tehtävään kuului koota eri ryhmien kokemuksia ja näkemyksiä, laajempi jäsenyys Tanskan sananvapauskomissioon verrattuna, ja mahdollisesti pyrkimys yksimielisyyteen, josta on seurannut suosituspaketti, joka sisältää jotain jokaiselle. Norjan sananvapauskomissio on kuitenkin esittänyt useita merkittäviä suosituksia ja nostanut esille tärkeitä huomioita.

5 Sananvapauskomission toimeksianto ja resurssit

Jos Suomessa harkittaisiin sananvapauskomission asettamista, selvä toimeksianto (mandaatti) ja tavoite olisivat tärkeitä. Toimeksiannon ei välttämättä tarvitsisi olla pitkä tai hyvin yksityiskohtainen. Sekä Tanskan että Norjan sananvapauskomissioiden toimeksiannot olivat suhteellisen lyhyitä ja yksinkertaisia.

Olisi tärkeää, että sananvapauskomission resurssit vastaisivat toimeksiantoa ja tekisivät perusteellisen työn mahdolliseksi. Saamelaisten totuus- ja sovintokomission ongelmat, joihin kuuluu riittämättömät resurssit, ovat varoittava esimerkki.

---

¹⁹ 100 §.

²⁰ Such are the demands of that pluralism, tolerance and broadmindedness without which there is no "democratic society".

Valtioneuvosto asetti Saamelaisten totuus- ja sovintokomission vuonna 2021 yhteistyössä saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen kanssa. Totuus- ja sovintoprosessin tarkoitus on tunnistaa ja arvioida saamelaisiin kohdistunutta syrjintää ja oikeuksien loukkauksia, selvittää vaikutukset nykyisessä tilanteessa ja ehdottaa, miten voitaisiin edistää yhteyttä saamelaisten ja Suomen valtion välillä sekä saamelaisten keskuudessa. Totuus- ja sovintoprosessi pyrkii lisäämään tietoisuutta saamelaisista Suomen alkuperäiskansana. Tarkoitus on myös, että totuus- ja sovintoprosessin tuloksena Suomen valtio kantaa vastuuta ja yhdessä saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen ja muiden saamelaistoimijoiden kanssa vahvistaa saamelaisten oikeuksien toteutumista Suomessa.²¹

Totuus- ja sovintokomissio on kohdannut vakavia ongelmia jo toiminnan alkuvaiheessa, muun muassa kritiikkiä riittämättömistä rahallisista ja ajallisista resursseista.²² Tätä kirjoittaessa ei ole selvää, miten prosessi tulee jatkumaan.

6 Sananvapauskomission jäsenyys

Vaikka sananvapauskomissioon kuuluisi esimerkiksi eri sidosryhmien edustajia, jäsenten asiantuntemus olisi tärkeää. Monet sananvapauteen liittyvät kysymykset ovat monimutkaisia ja vaativat asiantuntemusta, esimerkiksi lainsäädännöstä.

Valtiovarainministeriö, oikeusministeriö ja Åbo Akademin Institutet för samhällsforskning (Samforsk) toteuttajana järjestivät kansalaispaneelin sananvapaudesta vuonna 2021. Tämä oli osa OECD:n arviointia kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksista Suomessa. Puntaroiva kansalaispaneeli harkitsi toimia, joita Suomessa tulisi ottaa käyttöön julkisissa ammateissa toimivien henkilöiden suojelemiseksi vihapuheelta sekä vapaan mielipiteenilmaisun turvaamiseksi.²³

Osallistumiskutsu kansalaispaneeliin lähetettiin 3 000 satunnaisesti valitulle 18–79-vuotiaalle Suomessa asuvalle henkilölle. Vastanneista valittiin 29 osallistujaa.

Kansalaispaneeli esitti yhteensä 25 suositusta. Näihin kuului esimerkiksi, että saatettaisi Suomen lain piirissä toimivien verkkoalustojen moderaattorit tai vähintään yksi henkilö henkilökohtaiseen juridiseen vastuuseen alustalla julkaistusta materiaalista (vrt. lehtien päätoimittajat) (suositus 20).

On hyvin haastavaa henkilölle, joka ei ole asiantuntija, esittää suosituksia, jotka koskevat monimutkaisia lainsäädäntökysymyksiä, kuten EU:n direktiivejä ja asetuksia verkkoalustojen vastuista käyttäjien lataamasta sisällöstä. Verkkoalustojen vastuita käsitellään yksityiskohtaisesti EU:n lainsäädännössä, joka sitoo Suomen. Paneelin suositus olisi suuri muutos pääsääntöön verkkoalustojen ehdollisesta vastuuvapaudesta, jota monet järjestöt ja asiantuntijat pitävät hyvin tärkeänä internetin sananvapauden kannalta.

Kansalaispaneelin suosituksissa oli paljon hyvää, mutta on vaikea nähdä mitä useat paneelin suosituksista tarkoittaisivat käytännössä ja miten viranomaiset voisivat viedä niitä eteenpäin.

Sen sijaan, että sananvapauskomission jäsenyys painottaisi esimerkiksi eri ryhmien osallistumista, parempi vaihtoehto olisi jäsenyys, joka perustuu ensisijaisesti asiantuntemukseen. Tämän lisäksi

²¹ <https://sdtsk.fi/mandaatti/> (haettu 5.8.2022).

²² Linda Tammela, Asiantuntijat suosittavat saamelaisten totuus- ja sovintokomission keskeyttämistä komissaarin eroamisen, rahaongelmien ja epäluottamuksen vuoksi <https://yle.fi/uutiset/3-12447302> (haettu 4.8.2022).

²³ Kansalaispaneeli sananvapaudesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162963/VM_Kansalaispaneeli_sanavapaudesta_Loppuraportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y (haettu 5.8.2022).

sananvapauskomissio voisi esimerkiksi tarjota mahdollisuuksia eri ryhmien edustajille antaa lausuntoja ja palautetta, tai voisi esimerkiksi teettää kyselyn eri ryhmien näkemyksistä ja kokemuksista.

7 Sananvapauskomission työmenetelmät: eri näkemyksiä

Norjan sananvapauskomission jäsen Begard Reza, Salam-järjestön²⁴ pääsihteeri, erosi komissiosta kesäkuussa 2021. Begardin mukaan komissio oli politisoitunut eikä esimerkiksi noudattanut toimeksiannon ehtoja. Muut komission jäsenet eivät yhtyneet Rezan kritiikkiin, mutta Reza sai tukea taiteilijoiden järjestöiltä ja paljon huomiota medioissa.²⁵

Rezan ero oli osittain reaktio siihen, että komission järjestämään tilaisuuteen oli kutsuttu poleemisen Facebook-tilin ("*Sløseriombudsmannen*") takana oleva henkilö, joka monen mielestä oli aiheuttanut taiteilijoihin kohdistuvaa häirintää. Rezan päätökseen erota vaikutti myös muun muassa kutsu kiistellyn verkkolehti *Resett:in* toimittajalle median edustajille tarkoitettuun komission järjestämään tilaisuuteen.²⁶

Sananvapauskomission pitäisi antaa mahdollisuus monelle eri näkökulmalle tulla esille. Kuten mainittu, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on linjannut, että sananvapaus ei suojaa vain myönteisinä, harmittomina tai yhdentekevinä pidettyjä tietoja, mutta lähtökohtaisesti myös loukkaavia, järkyttäviä ja häiritseviä tietoja.²⁷

Tämä ei tarkoita, että sananvapauskomission pitäisi tarjota näyttämö loukkaaville tai lainvastaisille ilmaisuille, mutta lähtökohdan pitäisi olla, että myös mielipiteet, jotka eivät miellytä kaikkia, saavat tulla esille.

Pelissäännöt, jotka ovat selviä kaikille jäsenille alusta lähtien voisivat auttaa vähentämään riskiä, että ilmenee suuria erimielisyyksiä komission tavasta toimia.

8 Vaihtoehtoja

Tämän analyysin lähtökohdaksi on Tanskan ja Norjan sananvapauskomissiot, mutta jos Suomessa haluttaisiin arvioida sananvapauden tilaa ja siihen liittyviä haasteita, on muitakin vaihtoehtoja kuin komissio.

Hallituksen asettamalla komissiolla, joka koostuisi asiantuntijoista ja esimerkiksi tiettyjen ryhmien edustajista, olisi uskottavuutta. Tämän tyyppisen komission asettaminen myös signaloisi, että sananvapaus on poliittinen prioriteetti.

Viranomaisen asettama komissio (tai muu ryhmä, esimerkiksi jonkin tyyppinen paneeli) olisi toinen mahdollisuus. Sen vaikuttamismahdollisuudet olisivat todennäköisesti rajoitetumpia kuin hallituksen

²⁴ Ks. <https://www.salamnorge.no/>

²⁵ Esim. Magne Lerø, Rezas exit må ikke forstås som varsling <https://subjekt.no/2021/06/28/rezas-exit-ma-ikke-forstas-som-varsling/> (haettu 23.8.2022).

²⁶ Esim. Bernt Erik Pedersen, Omstridt redaktør til Ytringsfrihetskommisjonen: Ikke alle troll sprekker <https://www.dagsavisen.no/kultur/2021/08/26/omstridt-redaktor-til-ytringsfrihetskommisjonen-ikke-alle-troll-sprekker/> (haettu 23.8.2022).

²⁷ Ks. osio 2.1.

asettaman komission. Tämän tyyppisellä komissiolla voisi olla rajattu tehtävä, joka keskittyisi tiettyyn aiheeseen. Esimerkiksi Norjassa, sananvapauskomission lisäksi opetusministeriö nimesi, kuten mainittu, asiantuntijaryhmän selvittämään akateemiseen sananvapauteen liittyviä kysymyksiä.

Riippumaton sananvapauskomissio, esimerkiksi yliopiston tai järjestön perustama asiantuntijaryhmä, voisi myös olla vaihtoehto. Sen uskottavuus riippuisi jäsenten uskottavuudesta sekä muun muassa toimeksiannosta ja työmenetelmistä. Sillä ei olisi samaa legitimitettä kuin hallituksen tai viranomaisen asettamalla komissiolla.

Komissio tai jonkin tyyppinen muu ryhmä eivät ole ainoat vaihtoehdot. **Prosessi, jonka kautta pyrittäisiin arvioimaan sananvapauden tilaa ja haasteita**, ilman että uusi komissio tai muu ryhmä perustettaisiin, olisi myös vaihtoehto. Tähän voisi kuulua esimerkiksi tutkimuksia ja eri ryhmien näkemysten kokoamista. Esimerkiksi viranomainen voisi olla vastuussa prosessista.

Tehtävän voisi myös antaa **selvityshenkilölle**, mutta sananvapauden tilan arvioiminen ja siihen liittyvien kysymysten selvittäminen on suuri urakka.

9 Esimerkkejä riskeistä ja hallintatoimenpiteistä

Sananvapauskomission asettamiseen liittyisi riskejä.

Taulukko sisältää esimerkkejä mahdollisista riskeistä ja hallintatoimenpiteistä.

Riski	Mahdollisia hallintatoimenpiteitä
Odotukset, että sananvapauskomissio luo kansallisen konsensuksen tai ratkaisee erimielisyyksiä sananvapaudesta	Selvä toimeksianto ja tavoite Odotusten hallinta ja selvä viestintä
Sananvapauskomission työ ei tuota merkittäviä tuloksia	Jäsenten asiantuntemus ja sitoutuneisuus Riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen ja riittävät resurssit perusteelliseen työhön
Sananvapauskomissio nähdään politisoituna	Jäsenyys, joka perustuu asiantuntemukseen, ei poliittiseen taustaan
Jäsenillä on voimakkaasti eriäviä mielipiteitä, jotka vaikeuttavat komission työtä	Kokenut puheenjohtaja/puheenjohtajat Selvät pelisäännöt Komissio ei pyri yksimielisyyteen kaikista suosituksista Loppuraportti tekee selväksi mistä suosituksista oli erimielisyyksiä ja kuka kannatti mitä vaihtoehtoa (kuten Tanskan sananvapauskomission raportissa)

10 Johtopäätökset

Suomalaisen sananvapauskomission asettamiseen liittyisi riskejä. Pahimmillaan komissiosta tulisi uusi näyttämö polarisoidulle ja vihamieliselle keskustelulle.

Parhaimmillaan sananvapauskomission työ voisi olla tärkeä panos kansallisen keskustelukulttuurin parantamisessa. Komission työ voisi luoda pohjan, josta aloittaa yhteiskunnallinen keskustelu sananvapaudesta uudestaan.

Suomalaisen sananvapauskomission mahdolliset saavutukset riippuisivat monesta tekijästä, muun muassa komission toimeksiannosta, jäsenyydestä, työmenetelmistä ja resursseista.

Sananvapauskomission rakenteelle ja toimintamenetelmille on monta vaihtoehtoa ja mahdollista yhdistelmää.

Sananvapauskomission arkkitehtuurin ja työmenetelmien pitäisi luoda puitteet, joissa työ perustuu tietoon ja faktoihin - ei esimerkiksi medioiden otsikkoihin.

On liian aikaista arvioida Tanskan ja Norjan sananvapauskomissioiden yhteiskunnallisia vaikutuksia, mutta suomalainen sananvapauskomissio voisi hyötyä merkittävästi näiden komissioiden työstä.

Kannattaisiko Suomessa harkita sananvapauskomission asettamista? Vastaus on kyllä.

Tätä kannattaisi harkita, koska muita aloitteita, jotka voisivat auttaa parantamaan nykypäivän julkisia keskusteluja ja selventämään sananvapauden rajoja ei ole näkyvissä. Tämä on erityisen tärkeää nyt kun kansallinen turvallisuusympäristö on muuttunut radikaalisti ja demokratia tarvitsee vahvan perustan.

Lähteitä ja lisätietoja

Tanskan sananvapauskomission raportti

Osa 1

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/be-taenkning_nr._1573_2020_del_1.pdf

Osa 2

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/be-taenkning_nr._1573_2020_del_2.pdf

Tanskan sananvapauskomission väestökysely

<https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/ytringsfrihedsundersoegelse.pdf>

Kysely - liite 1

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/bilag_1_til_ytringsfrihedsundersoegelsen_-_detaljerede_fordelinger.pdf

Kysely – liite 2

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/bilag_2_til_ytringsfrihedsundersoegelsen_-_regressionstabeller-min.pdf

Tanskan sananvapauskomission toimeksianto

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2017/kommissorium_for_ytringsfrihedskommissionen_131217.pdf

Declaration: Freedom of expression for Aarhus University staff and students

https://medarbejdere.au.dk/fileadmin/ingen_mappe_valgt/Ytringsfrihed/FINAL_Erklaering_om_ytringsfrihed_godkendt_paa_BM2-2022_UK.pdf

Norjan sananvapauskomission raportti

<https://www.regjeringen.no/contentassets/753af2a75c21435795cd21bc86faeb2d/no/pdfs/nou20222022009000dddpdfs.pdf>

Norjan sananvapauskomission raportti - Yhteenveto pohjoissaameksi

<https://www.regjeringen.no/contentassets/753af2a75c21435795cd21bc86faeb2d/no/sved/samisk-sammendrag.pdf>

Norjan sananvapauskomission toimeksianto

<https://www.regjeringen.no/contentassets/92f1eb72e0534500a31ac07ddc3f8e3d/ytringsfrihetskommisjon---mandat.pdf>

Norjan sananvapauskomission toimeksianto (englanniksi)

<https://www.ykom.no/2020/02/14/mandate-for-the-freedom-of-expression-commission/>

Norjan akateemisen sananvapauden asiantuntijaryhmän raportti

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-2/id2905589/>

Norjan ensimmäisen sananvapauskomission raportti

<https://www.regjeringen.no/contentassets/026a9879891a4972b019ce10f20561fe/no/pdfa/nou199919990027000dddpdfa.pdf>

Norjan sananvapauskomission verkkosivusto www.ykom.no

Saamelaiden totuus- ja sovintokomissio

<https://sdtsk.fi/>

Tasavallan presidentti Sauli Niinistön uudenvuodenpuhe 1.1.2020

<https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-uudenvuodenpuhe-1-1-2020/>

Kansalaispaneeli sananvapaudesta

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162963/VM_Kansalaispaneeli_sananvapaudesta_Loppuraportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Handyside v. Yhdistynyt kuningaskunta 1976

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57499%22%5D%7D>

Silja Björklund Einarsdóttir, Ytringsfrihetskommisjonen: Vil tillate skjellsord mot politifolk

https://www.nrk.no/sorlandet/ytringsfrihetskommisjonen-presenterte-rapport_-vil-ha-eget-rad-for-ytringsfrihet-1.16068212

Joy Hyvärinen, Sananvapaus, rajat ja unohdetut ryhmät <https://www.suomenpen.fi/joy-hyvarinen-sananvapaus-rajat-ja-unohdetut-ryhmat/>

Joy Hyvärinen, Sananvapaus: Lyhyt opas

<https://www.suomenpen.fi/userassets/uploads/2022/04/sananvapaus-lyhyt-opas-2022.pdf>

Joy Hyvärinen, Sananvapauden varjelu vaatii Suomelta tehokkaampia toimia

<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000008007444.html>

Päivikki Karhula, Muhammed-pilakuvat ja vuosikymmenen kohu <https://sananvapauteen.fi/artikkeli/669>

Claes Kirkeby Theilgaard, Ekspert i ytringsfrihed slår alarm over regeringens nye lovforslag: Censuren “vil accelerere voldsomt” <https://indblik.dk/ekspert-i-ytringsfrihed-slaar-alarm-over-regeringens-nye-lovforslag-censuren-vil-accelerere-voldsomt/>

Magne Lerø, Rezas exit må ikke forstås som varsling <https://subjekt.no/2021/06/28/rezas-exit-ma-ikke-forstas-som-varsling/>

Bernt Erik Pedersen, Omstridt redaktør til Ytringsfrihetskommisjonen: Ikke alle troll sprekker

<https://www.dagsavisen.no/kultur/2021/08/26/omstridt-redaktor-til-ytringsfrihetskommisjonen-ikke-alle-troll-sprekker/>

Marjo Suvanto, Hyvin sanottu – Bra sagt-hanke kutsuu parantamaan suomalaista keskustelukulttuuria

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/11/16/hyvin-sanottu-bra-sagt-hanke-kutsuu-parantamaan-suomalaista>

Linda Tammela, Asiantuntijat suosittavat saamelaiden totuus- ja sovintokomission keskeyttämistä

komissaarin eroamisen, rahaongelmien ja epäluottamuksen vuoksi <https://yle.fi/uutiset/3-12447302>